

A BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KÉPZÉS SZOLGÁLATÁBAN

REFORMKOR A BÖLCSÉSZKARON

MANHERZ KÁROLY

professor emeritus, az ELTE BTK volt dékánja

Köszöntőmet kezdhetném úgy is, hogy szinte együtt alakult professzor úrral, Gyurkával pályánk egy része, az egyetem és a Bölcsészettudományi Kar szolgálatában eltelt több évtizedünk. Dékánhelyettesek voltuk 1984-től, Gyurka a tudományszervezés és a kutatás kari felelőse, én a külügyek és a kari gazdasági kérdések, a költségvetés dékánhelyettese. Olyan dékán mellett dolgozhattunk, aki széles teret engedett önálló tevékenységünknek, aki súlyt fektetett megalapozott döntések előkészítésére és személyes képviselőre. Hunyady tanár úr néhány év múlva a Bölcsészettudományi Kar dékánja lett, én a rektori hivatalban oktatási retorhelyettesként, majd a rendszerváltás előtti utolsó kormány felsőoktatásért felelős miniszterhelyetteseként folytattam munkámat.

A '80-as évek vége sok szempontból a magyar felsőoktatás egyik legizgalmasabb időszakának tekinthető. 1988 a diákmegmozdulások éve volt, tüntetések a tanszabadságért, az egyetemi oktatás tantervi kötöttsége ellen, az ideológiai tárgyak megszüntetéséért, az egy szakos képzés bevezetéséért. Professzor úr talán akkor még nem is sejtette, hogy bölcsész-

kari dékánja olyan **reformokat** indított el a felsőoktatásban, amelyek a következő esztendőben szinte végigkísérték kari vezetői, professzori és közéleti tevékenységét.

Minden a **bölcsészreformokkal** kezdődött, izgalmas kari tanácsi viták, egykori kari professzorok rehabilitálás utáni visszatérése a karrá, az akkori HÖK-vezetők és hallgatói képviselők jelképes *felsőoktatást temető* akciói az Erzsébet hídon, előterjesztések és viták a bölcsészképzés *tartalmi-szerkezeti átalakításáért*, szakok-képzési szintek kialakításáért (mintha már akkor is Bologna előszele fújt volna a Pesti Barnabás utcában és a Piarista közben), a kari adminisztráció modernizálásáért (Quesitura már akkor is?), az *oktatói terhek elosztásának* vizsgálatáért (kötelező óraszám?, intézményben eltöltendő munkaidő...?), a kari infrastrukturális fejlesztésért (a világbanki támogatások előkészítése?), a kari gazdálkodás átszervezéséért (a kar gazdasági/pénzügyi egyensúlyának megteremtése... ma is aktuális kérdés), a kari irányítás korszerűsítéséért (külső források bevonása, tanácsok, testületek átalakítása, Professzori Tanács létesítése)

a tanári alkotószabadság biztosításáért. Mindezek a kérdések sokszor éjszakába nyúló kari tanácsok témái voltak, a kar teljes közvéleményét megmozgatták. Az itt kialakult reformtörekvések szinte mindegyike megjelent a későbbi 1993-as felsőoktatási törvényben, és az akkori hallgatói támogatással az egész magyar felsőoktatásra hatással voltak. Reformtörekvések voltak ezek, amelyek szinte 25 éven át jellemezték a hazai főiskolai és egyetemi képzést.

Tanár úr óriási energiákkal képviselte a szakmát, a bölcsészképzési területet és a tanárképzést. Tanárképző intézet(ek) (ma központ(ok) alapításának gondolata ekkor fogalmazódott meg. Az 1989–90–91-es években Magyarország pozitív nemzetközi megítélése, a nyugat-európai tapasztalatok szabad alkalmazása, az értelmiség képzésének jelentősége, az akkori főhatóság európai felsőoktatást mintának tekintő támogatása, a világbanki kölcsönök felsőoktatás fejlesztését szolgáló megjelenése, tekintélyünk erősödése a nemzetközi felsőoktatási térségben, mind-mind kedvező feltételeket teremtettek a reformtörekvéseknek.

Hunyady professzor úr dékáni ciklusa alatt olyan változások kezdődtek az ELTE Bölcsészettudományi Karán, s ennek nyomán a hazai felsőoktatásban, amelyek napjainkig meghatároztak és megalapoztak számos átalakítási folyamatot.

Elszántóságának és elhivatottságának egyik fontos állomása volt a *bölcsészképzési követelmények kidolgozása*. Hihetetlen energiával és a pszichológusprofesszor taktikai érzékével sikerült összehozni valamennyi képzésben érdekelt szak és intézmény képviselőjét, hogy végre elkészüljön ez a dokumentum. Néhány év után a bolognai képzési rendszer bevezetésével persze újrakezdtük a *képzési és kimeneti követelmények* kidol-

gozását, immáron a Bölcsész Dékáni Kollégium keretében, melynek elnökségem ideje alatt professzor úr aktív segítőtársam volt a szakmai állásfoglalások kialakításában.

Többciklusú dékáni megbízatásom alatt az általa kezdeményezett bölcsészkar struktúrárt, az intézetek kialakítását sikerült befejezni. Hunyady tanár úr másfél évtizeden át tanácsaival, felsőoktatásban való globális gondolkodásában, de ugyanakkor a részletek kidolgozását is vállaló tevékenységével, szóval és tettel is támogatta a kari vezetés munkáját. A Kari Doktori Tanács elnökeként, az ELTE tanárképzési koncepciójának – az ún. ELTE-modellnek – kidolgozásával, konferenciák szervezésével járult hozzá a magas szintű tudományos színvonal, az elmélet és gyakorlat kölcsönhatásának biztosításához. Az ELTE belső struktúrájának átalakítása után (ún. integráció) egy önálló kar dékánjaként mindig is szorosan együttműködött a BTK kari vezetésével. A pszichológusprofesszor, akadémikus jó érzékkel, emberismerettel, sokszor kormányzati ellenszélben is meg tudta őrizni szakmai tartását a bölcsészettudományok, a tanárképzés (egységes tanárképzés) rangjának magas színvonala érdekében.

A hazai felsőoktatás struktúrájának alakítása folyamatában számos bizottságban számíthattam javaslataira, aktív közreműködésére többéves felsőoktatási és tudományos-kutatói szakállamtitkári munkámban.

Azt, hogy szaktudományos kutató és publikáló munkája mellett mennyire volt elkötelezett olyan tervek megvalósítása érdekében, amelyek napjainkban is aktuálisak, jól bizonyítja az a 22 évvel ezelőtt írott dékáni levele az ELTE rektorához, amelyet az általa indított és kiadott „Pro Domo” c. kari belső terjesztésű kiadványban 1991. február 22-én (I. évf. 3. sz.) tett közzé, az akkori kari közvélemény számára.

„... Most viszont az ügyben keresem meg Rektor Urat, hogy javasoljam, egyetemünk nyújtson be pályázatot... a felsőoktatás modernizálása tárgykörében is. A világbanki intenciókat ismerve számos vidéki egyetem formális intézményközi integrációs tervet terjeszt elő, lokális univerzitások képét mutatják. Mivel egyetemünkön ennél érdekibb, s talán a világbanki szakértők által is méltányolható modernizálási folyamatok indultak meg, ill. előre láthatóak, azt javaslom a BTK vezetése nevében, hogy ezen célok és utak leírásával is pályázzunk.

Gondolok itt mindenekelőtt a következőkre:

- egyetemi formátumú szabályozása a tanulmányi munkának, fokozatos áttérés a kreditrendszerre, megújított számítógépes tanulmányi adminisztráció;
- többszintű képzés és fokozatrendszer kiépítése, szinkronba hozva a kvalifikáció

mértékadó nemzetközi példáival, együttműködésben az akadémiai intézményrendszerrel a doktoranduszképzés terén;

- a tanárképzés tartalmi, metodikai, szervezeti átrendezése, az iskolarendszer átalakulásával is összhangzó új struktúra megteremtése, amelyben nem különülne el a főiskolai és egyetemi szint, s amely ma kívülálló pedagógusképző intézményeket (pl. gyógypedagógia mint special education) érdemben inkorporálni tudna,
- esetleg különböző művészeti akadémiák karrá egyesítése az esztétika tengelyén, az irodalomhoz közel. Mindenképpen szélesítése, kiterjesztése az egyetemen képviselt szakterületek spektrumának (ld. a BTK-n amerikanisztikától a kulturális antropológián és a megismeréstudományon át a kommunikátorképzésig)...”